

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ доктори илмҳои педагогӣ, профессор Сабури Хайрулло Мирзозода ба диссертатсияи Шарифзода Таҳмина дар мавзӯи “Шароитҳои педагогии ташаккули асосҳои тафаккури техникии хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ”, ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 5.3.-Педагогика, 5.3.1. - Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот пешниҳод шудааст

Диссертатсияи Шарифзода Таҳмина дар мавзӯи “Шароитҳои педагогии ташаккули асосҳои тафаккури техникии хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ” ба масъалаи мубрами педагогикаи муосир — ташаккули тафаккури техникии хонандагони синфҳои ибтидоӣ бахшида шудааст. Мавзӯи интихобгардида дар шароити рушди босуръати технология ва талаботи ҷомеаи муосир ба тайёр намудани насли соҳибмаърифат ва дорои малакаҳои техники аҳаммияти баланди назариявӣ ва амалиро дорост.

Муаллиф дар раванди таҳқиқот асосҳои назариявии ташаккули тафаккури техникии хонандагонро мавриди омӯзиш қарор дода, моҳият, сохтор ва хусусиятҳои ин навъи тафаккурро дар синни хурди мактабӣ муайян намудааст. Дар диссертатсия шароитҳои педагогии самаранокӣ ташаккули тафаккури техникии хонандагон бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ асоснок карда шудааст.

Мубрамияти рисолаи илмӣ бо он далел исбот карда мешавад, ки дар шароити муосир, ки соҳаҳои илму техника ва технология бо суръати баланд рушд менамоянд, масъалаи рушди тафаккури техники дар хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ аҳаммияти махсус касб намудааст, зеро маҳз дар раванди таҳсил дар чунин муассисаҳо дар хонандагон салоҳиятҳои техники инкишоф меёбанд, ки минбаъд барои ноил гардидан ба муваффақият дар зиндагӣ ва фаъолияти касбӣ заминаи устувор мегузоранд.

Аҳаммияти ташаккули тафаккури техники дар он зоҳир мегардад, ки он ба хонандагон имконият медиҳад, то масъалаҳои пешомадаро амиқ таҳлил намуда, роҳҳои ҳалли эҷодкоронаи онҳоро пайдо намоянд. Ҳамзамон, тафаккури техники ба рушди қобилияти эҷодӣ мусоидат намуда, барои иштироки фаъолонаи шахс дар ҳаёти ҷамъиятӣ ва таъмини рушди устувори давлат нақши муҳим мебозад.

Барои ноил шудан ба ин ҳадаф, истифодаи супоришҳои лоиҳавӣ ҳамчун яке аз воситаҳои самаранок баромад менамояд, зеро чунин супоришҳо ба хонандагон имконият медиҳанд, ки донишҳои назариявии худро дар амал татбиқ намуда, таҷрибаи амалӣ ба даст оранд. Илова бар ин, супоришҳои лоиҳавӣ ба рушди малакаҳои муошират, ҳамкорӣ ва фаъолияти гурӯҳӣ мусоидат карда, барои анҷом додани таҳқиқоти мустақилона заминаи мусоид фароҳам меоранд.

Арзиши илмий таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки муаллиф фаъолияти лоиҳавии хонандагони синфҳои ибтидоиро ҳамчун соддатарин модели таълими муҳандисӣ дар асоси супоришҳои лоиҳавӣ нишон додааст. Муаллифи рисола амсилаи низоми методии худро таҳия кардааст, ки татбиқи он ба рушди тафаккури техникий хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ нигаронида шудааст. Ин амсила на танҳо барои муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, балки барои муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ кӯдакон низ мувофиқ аст.

Бо назардошти матлабҳои баёнгардида Шарифзода Т. муаммои мавзӯи илмӣ-таҳқиқотии худро атрофи коркард ва дарёфти шароитҳои педагогӣ ташаккули асосҳои тафаккури техникий хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ интиҳоб намуда, марҳилаҳои таҳқиқотро самаранок истифода карда, саривақт кори илмӣ худро тибқи нақшаи таҳрезишуда ба итмом расонидааст.

Диссертатсияи Шарифзода Т. аз муқаддима, се боб, хулоса ва феҳристи адабиёти истифодашуда иборат аст. Ҳаҷми умумии рисола 184 саҳифаи чопи компютериро дар бар мегирад. Феҳристи адабиёти истифодашуда шомили 157 номгӯй мебошад. Дар охири ҳар як боб хулосаҳои лозимии илмӣ пешниҳод карда шудааст. Дар охири диссертатсия хулосаи умумӣ, тавсияҳо барои истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот дар амалия ва феҳристи адабиёти истифодашуда оварда шудааст.

Боби якум – «Асосҳои назариявии ташаккули тафаккури техникий хонандагони синфҳои ибтидоӣ тавассути супоришҳои лоиҳавӣ» натиҷаҳои корҳои назариявӣ ва таҳлили муаллифи рисолаҳо дар бар гирифта, ба омӯзиши мафҳумҳои асосӣ, таҳқиқи вазъи ташаккули тафаккури техникӣ ва рушди хонандагони синфҳои ибтидоӣ дар асоси истифодаи супоришҳои лоиҳавӣ дар илми педагогика равона гардидааст. Дар раванди таҳқиқ муайян карда шудааст, ки татбиқи амалии равандҳои ҳамгиро, ки ба рушди тафаккури техникӣ тавассути супоришҳои лоиҳавӣ нигаронида шудаанд, то ҳол дорои ҳадафҳои возеҳи таълимӣ ва асоснокии кофӣ назариявӣ дар робита бо мазмуни таҳсилоти ибтидоӣ намебошанд. Ҳамчунин, дар онҳо хусусиятҳои синнусолии кӯдакони синни хурди мактабӣ ба таври кофӣ ба назар гирифта нашудаанд.

Ин ҳолатҳо аҳамияти мавзӯи рисолаи мазкурро таъкид намуда, зарурати ҷустуҷӯи равишҳои умумии илмӣ ва методиро барои татбиқи самаранокӣ самти фаъолияти педагогӣ муайян месозанд.

Таҳлилҳои гузаронидашуда имкон доданд, ки як қатор ихтилофоти ҳоси илми педагогикаи муосир ошкор карда шаванд. Аз ҷумла, сарфи назар аз эҳтиёҷоти афзояндаи муассисаҳои таҳсилоти умумӣ ба ташаккул ва рушди тафаккури техникий хонандагони синфҳои ибтидоӣ тавассути супоришҳои лоиҳавӣ, дар амал дастурҳои методӣ ва барномаҳои

мутобиқ ба ин раванд ҳанӯз ба таври кофӣ таҳия ва татбиқ нагардидаанд.

Дар боби дуюми таҳқиқоти диссертатсионӣ – «Шароитҳои педагогии ташаккули тафаккури техникий хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ ва тавсифи марҳилаҳои ташкили таҳқиқоти озмоишии он» натиҷаҳои таҳия ва асосноккунии шароитҳои педагогии ташаккули асосҳои тафаккури техникий хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ инъикос ёфтаанд. Ҳамзамон, усулҳо ва марҳилаҳои ташкили таҳқиқоти озмоишии ин шароитҳо муфасссал тавсиф ва баррасӣ гардидаанд.

Дар чараёни таҳқиқ муайян карда шудааст, ки барномаи конструкториясозии илмӣ робототехника барои хонандагон аз 15 марҳила иборат буда, он аз таҳияи супориш оғоз гардида, то ворид намудани тағйирот ба нақшаи ангора дар асоси муҳокимаи гурӯҳӣ идома меёбад.

Хусусияти фарқкунандаи ин раванд дар он ифода меёбад, ки хонандагон имкони озодонаи тағйир додани пайдарпаии амалҳо ё баргаштан ба қадамҳои қаблӣ доранд, ки ин ба онҳо имкон медиҳад сохторро дуруст васл намуда, хатогиҳоро мустақилона ислоҳ намоянд.

Дар боби сеюм – «Корҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ оид ба санҷиши шароитҳои педагогии ташаккули асосҳои тафаккури техникий хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ» раванди татбиқи ғояҳои дар доираи таҳқиқот таҳияшуда ва амалигардонии ташаккули тафаккури техникий хонандагони синфҳои ибтидоӣ ҳангоми азхудкунии фаъолияти тарҳрезӣ тавсиф гардидааст.

Дар ин боб муаллиф методикаи махсусро оид ба ташаккули тафаккури техникӣ тавассути сохтани роботи борбардор асоснок намуда, чараёни татбиқи онро дар шароити таълимӣ муфасссал шарҳ медиҳад. Ҳамзамон, методологияи пешниҳодшуда аз ҷиҳати назариявӣ асоснок гардида, самаранокии он дар рушди тафаккури техникий кӯдакон тавассути иҷрои корҳои тарҳрезӣ ва ҳалли супоришҳои лоиҳавӣ нишон дода шудааст.

Раванди сохтани роботи борбардор, ки фаъолияти он дар муҳити «анбори оқил» пешбинӣ шудааст, баррасӣ гардида, муайян шудааст, ки корҳои тарҳрезӣ аз 6 марҳилаи асосӣ иборат мебошанд. Қисмҳои алоҳидаи дастгоҳ, аз ҷумла механизми пневматикӣ, бо истифода аз принтери 3D омода карда мешаванд. Ҳамчунин, ҷамъкунии робот аз маҷмуаҳои гуногуни конструкторӣ, аз ҷумла маҳсулоти ширкати Engino, имконпазир мебошад.

Шарифзода Т. барои татбиқи амалии ин раванд маҷмуаи таълимию методӣ «Физика ва дизайн»-ро бо назардошти хусусиятҳои синнусолии хонандагони синфҳои ибтидоӣ таҳия намудааст. Ин маҷмуа барои 36 соати академӣ пешбинӣ шуда, барномаи таълимӣ, инчунин маҷмӯи воситаҳои методӣ ва дидактикиро дар бар мегирад. Бо мақсади арзёбии натиҷаҳои бадастомада, усули омории U-меёри

Манна-Уитни истифода гардида, таҳлилҳои дахлдор анҷом дода шудаанд. Натиҷаҳо нишон медиҳанд, ки дар гурӯҳи озмоишӣ тағйироти назаррас дар сатҳи рушди тафаккури техникӣ, ташаккули тасаввуроти физикӣ ва қобилияти тарҳрезии объектҳои техникӣ ба амал омадаанд, дар ҳоле ки дар гурӯҳи назоратӣ чунин тағйирот хусусияти тасодуфӣ доранд.

Натиҷаҳои мазкур самаранокии методикаи пешниҳодшуда ва дурустии фарзияи илмӣ муаллифи рисоларо тасдиқ менамоянд.

Шарифзода Т. дар ҷараёни пешбурди кори илмӣ-таҳқиқотӣ худро аз нигоҳи мусбӣ ва дорои қобилияти иҷро карда тавонистани рисолаи илмӣ нишон дода тавонист. Супоришҳои аз тарафи роҳбари илмӣ гузошташударо сари вақт иҷро намуда, нақшаи коркарди рисолаи илмӣ марҳила ба марҳила дар вақташ иҷро намуд. Дар шахсияти Шарифзода Т. хусусиятҳои мустақилона пеш бурдани кори илмӣ-таҳқиқотӣ аз наздик эҳсос мегардид. Дар коркарди рисолаи илмӣ масъулиятшиносона муносибат намуда, аз роҳ, усул ва шаклҳои гуногуни пешбурди пажӯҳиши илмӣ бомаврид ва самаранок истифода мекард. Иштироки диссертант дар конференсияҳои байналмилалию ҷумҳуриявӣ назаррас буд, ки бевосита натиҷаи пажӯҳиши худро ба тариқи маъруза пешниҳод мекард. Дар хонишҳои педагогии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, ки ба сифати пойгоҳи таҷрибавӣ-озмоишӣ интихоб гардида буданд, мунтазам бо маърузаҳои илмӣ гузориш менамуд.

Шарифзода Т. натиҷаҳои бадастомадаи илмӣ худро дар қисмати “Натиҷаҳои асосии илмӣ диссертатсия” ва дар қисмати “Тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот” пешниҳод кардааст, ки истифодаи онҳо дар раванди таълиму тарбияи хонандагони синфҳои ибтидоӣ ҷиҳати ташаккули қобилияти фикрронии онҳо аз аҳаммияти илмӣ-методӣ ҳолӣ нест.

Диссертатсияи коркарднамудаи Шарифзода Т. ба ҳама меъёрҳои, ки Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Тоҷикистон нисбат ба рисолаҳои номзадӣ пешниҳод кардааст, ҷавобгӯӣ мебошад. Натиҷаҳои илмӣ, тавсияҳои методӣ ва ҳулосаҳои диссертант боварибахш буда, бо санадҳои эътимодноқ асоснок карда шудаанд. Забони кор сода, раван ва мувофиқ ба талаботи рисолаҳои илмӣ мебошад.

Ба ин тариқ, диссертатсияи Шарифзода Таҳмина дар мавзӯи “Шароитҳои педагогии ташаккули асосҳои тафаккури техникӣ хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ” таҳқиқоти мукаммалу анҷомёфта буда, дар сатҳи баланди илмӣ-назариявӣ иншо шудааст ва аз нигоҳи мавод низ ғанӣ мебошад. Ҳамаи ин аз камолоти маънавӣ ва қобилияти хуби пажӯҳандагӣ доштани Шарифзода Т. шаҳодат медиҳад. Диссертатсия дар асоси талаботи “Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмӣ”, ки аз тарафи КОА муқаррар шудааст, ҷавобгӯӣ

мебошад. Бинобар он рисолаи номбурда дар мавзӯи “Шароитҳои педагогии ташаккули асосҳои тафаккури техникийи хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ” барои муҳокима ва дифоъ ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-121-и назди МДТ “Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров” аз рӯйи ихтисоси ихтисоси 5.3.-Педагогика, 5.3.1.-Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот пешниҳод мегардад.

Рисолаи илмӣи Шарифзода Таҳмина дар мавзӯи “Шароитҳои педагогии ташаккули асосҳои тафаккури техникийи хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ” ба талаботи Низомномаи намунавӣ оид ба Шурои диссертатсионӣ ва тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 ва бо тағйироту иловаҳо аз 26.06.2023 таҳти №295 тасдиқ гардидааст, пурра ҷавобгӯ буда, ба ҳимоя тавсия дода мешавад.

Рохбари илмӣ, доктори илмҳои педагогӣ, профессори
кафедраи педагогикаи иҷтимоӣ ва касбии
МДТ “ДДХ ба номи академик Бобоҷон Ғафуров”

03.02.2026

Сабури Х.М

Имзои профессор Сабури Х.М.-ро тасдиқ мекунам.
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
МДТ “ДДХ ба номи академик Бобоҷон Ғафуров”

Сайдуллозода З.С.

Маълумот барои тамос: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Хуҷанд,
гузаргоҳи Мавлонбеков, 1, тел.: +992 92 805 7007, Email:
zarrina_14.10.70@mail.ru